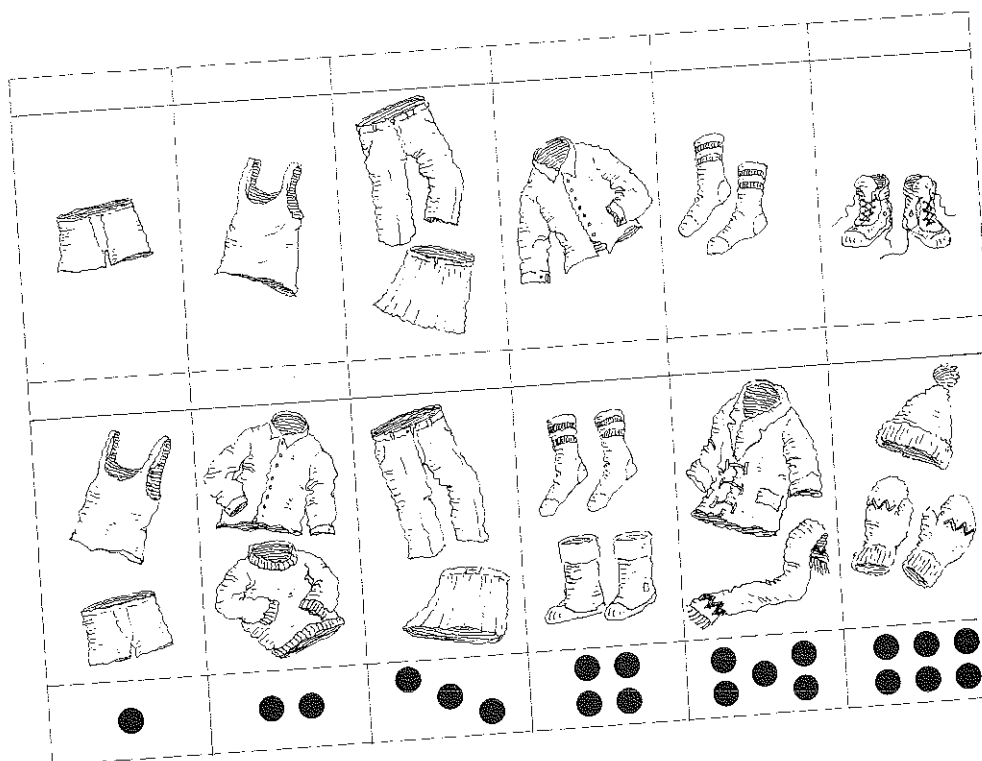

In aansluiting op een gesprekje in de kring gaat een groepje van vijf tot zes kinderen aan de werktafel zitten, ieder kind met een aangeklede pop, een dobbelsteen en een exemplaar van doeblad R1. U helpt het groepje even op gang door te vertellen dat de pop juist in bad is geweest. Ze/hij heeft alle kleertjes uit (de kinderen kleden nu de poppen uit). Welke kleertjes heeft jouw pop? Elk kind gaat nu na of de pop kleertjes heeft die ook op het doeblad staan. (U heeft ervoor gezorgd dat elk kind voor zijn/haar pop in ieder geval een aantal van deze kleertjes heeft.) De kinderen knippen nu de kaartjes uit de betreffende serie (jongens- of meisjeskleden) van het doeblad uit. Door de kaartjes langs de strook met de dobbelsteenogen te leggen stellen ze een 'aankleedvolgorde' vast. Of ze geven die volgorde aan door in de bovenste strook van de kaartjes het passende aantal bolletjes te kleuren.

Het groepje kan nu beginnen met het 'aankleedspel'. Om de beurt probeert elk kind met de dobbelsteen het aantal ogen te gooien dat past bij het kledingstuk dat de pop aankrijgt. Wie heeft zijn/haar pop het snelst aangekleed volgens de afgesproken volgorde?

Variatie

Door de volgorde van de plaatjes om te keren, kan op soortgelijke wijze een 'uitkleedspel' gespeeld worden.

Situatie

Kring

Werkles

Bedoeling

Kennis en beleving van de positie van het eigen lichaam in de ruimte en van lichaamsdelen onderling (1.2).

Werkvolgorde/actievorgorde (3.3.1).

Voorwerpen sorteren en groeperen op grond van een kwaliteit (6.2).

Aantal vaststellen (8.4).

Doeblad R1

Materiaal

Zes poppen met kleertjes zoals aangegeven op doeblad R1.

Dobbelstenen.

Organisatie

De les stagneert, als u niet van tevoren nagaat of voor elke pop de benodigde kledingstukken aanwezig zijn.

Leerlijn

■ □ Groep 1.

■ □ Groep 2.

Observatie/evaluatie

Leggen de kinderen verband tussen de juiste aankleedvolgorde, de plaatjes en het aantal geworpen ogen?

Voor groep 1 kunt u wellicht volstaan met de visualisering van een aan- en uitkleedvolgorde.

Kijk eens even naar mijn kleren:
een stip, een streep, een bol, een ruit!
Kijk eens even naar mijn kleren:
zie 'k er zo niet grappig uit?

We dragen allemaal verschillende kleren. In de kring begint u met de kinderen een gesprekje over die verschillen, bijvoorbeeld naar aanleiding van de eigen kleding. De kinderen ontdekken allerlei patronen: verschillende bloemetjes, kleuren, vormen... Zullen we zelf eens kleren gaan 'ontwerpen'?

We geven u hier twee suggesties.

1 Kleren van papier

Met een groepje kleuters bespreekt u doblad R2. Daarop staat een poppetje. Aan de zijkant van het blad zijn stukjes stof getekend (patroonkaartjes). De kinderen krijgen een schaar en tekenmateriaal. Ze bedenken manieren om de motiefjes naar eigen keuze over te brengen op de kleding van het poppetje. Bijvoorbeeld door de patroonkaartjes uit te knippen, op een kledingstuk te leggen of te plakken en vervolgens het patroon voort te zetten door te tekenen.

Na afloop bespreekt u de resultaten:

Hoe wordt er gewerkt langs schuine lijnen?

Wordt een motief echt voortgezet?

Hoeveel poppetjes hebben dezelfde hoed, broek, trui of sokken?

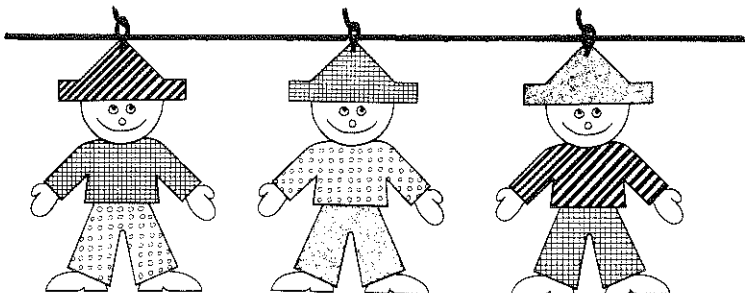
Zo zijn allerlei vergelijkingen te maken (patroon, aantal, combinaties).

2 Kleren van stof

De kinderen prikken de kledingstukken langs de dikke lijnen uit. Zo ontstaan vijf gaten die met lapjes opgevuld kunnen worden (lapjes aan de achterkant vastplakken). De verschillende resultaten worden met wasknijpers aan een lijn gehangen. De kinderen kunnen nu de poppetjes sorteren, tellen en vergelijken. Hoeveel hebben dezelfde hoed, trui, sokken of broek?

Variatie

Als variatie krijgen de kinderen ieder twee kopieën van doblad R2 op stevig karton geplakt. Het ene doblad prikken ze uit en leggen ze op verschillende stukken behangpapier met leuke patronen. Ze trekken lijnen in de sjablonen, zodat ze de patronen uit het behangpapier kunnen knippen. Daarna plakken ze die op de juiste plaats op het andere doblad. Zo heeft elk kind een eigen aangeklede pop die het kan uitknippen en, voorzien van eigen naam en ophangkoordje, aan de kapstok kan hangen. Iedereen vindt voortaan gemakkelijk zijn eigen kleren terug!

Situatie

Kring

Werkles

Bedoeling

Oplossen van ruimtelijke probleempjes (construeren) (2.3.3).

Eigenschappen van voorwerpen ontdekken en vergelijken (kleur, vorm, grootte, dikte) (6.1).

Voorwerpen sorteren en groeperen op grond van een kwaliteit (6.2).

Voorwerpen sorteren en groeperen op grond van een kwantiteit (6.3).

Tellen (8.3).

Aantal vaststellen (8.4).

Doblad R2

Materiaal

Vellen behangpapier met verschillende patronen.

Lapjes stof met verschillende patronen.

Prikpenningen, lijm, scharen, teken- en kleurmateriaal, stukjes koord.

Organisatie

Wanneer de kinderen het overnemen en voortzetten van het patroon moeilijk vinden, mogen ze uiteraard ook naar eigen idee werken.

Leerlijn

☐ Groep 1.

☒ Groep 2.

Observatie/evaluatie

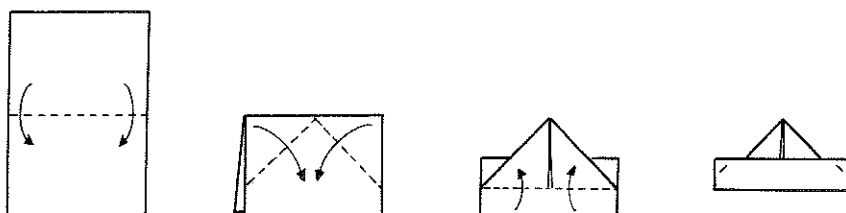
Lukt het werken langs schuine lijnen?

Wordt een reeks in het gegeven patroon voortgezet?

Komen de kinderen bij het overbrengen van een patroon zelf op nieuwe/grappige ideeën?

Hebben ze door dat er veel/meer combinaties mogelijk zijn (combinatoriek)?

Vooraf jonge kleuters genieten van activiteiten waarbij zeggen (zingen) en bewegen gecombineerd voorkomen. Eerst gaan alle kinderen een mooie papieren hoed maken waarmee ze in de speelzaal of een andere grote ruimte een actieliedje gaan uitvoeren. Ze vouwen een enkele krantepagina dubbel. Vervolgens vouwen ze die nog een keer dubbel, terwijl ze de delen weer terugleggen. Er is nu een middellijn te zien. De linker en de rechter bovenpunt vouwen ze naar binnen tot aan die middellijn. De onderste strook wordt zowel aan de voor- als achterkant teruggevouwen. De twee punten van de onderste strook maken ze met een nietje vast en klaar is de hoed!

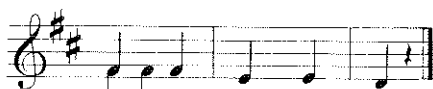

In de speelzaal starten de kinderen vanuit een kringopstelling (zorg voor voldoende ruimte) en voeren ze achtereenvolgens de in het liedje genoemde opdrachten uit.

HOEDENLIED

1. Tie- re- lie- re- lop, tie- re- lie- re- lop, zo zet

ik mijn hoed- je op.

2 Tiereliereluim...
zo zet ik mijn hoedje schuin.

3 Tierelierelaf...
zo zet ik mijn hoedje af.

4 Tiereliereleer...
hier leg ik mijn hoedje neer.

5 Tiereliereloor...
loop maar tussen de hoedjes door.

6 Tierelierelaan...
blijf maar bij een hoedje staan.

7 Tiereliereeloos...
leg je hoedje in de doos.

Uit: S. van Vaerenbergh, *Pim Pam Peus, tik eens op je neus. Deel 1* (De Garve, Brugge).

Variatie

U kunt zelf de opdrachten in het liedje uitbreiden, bijvoorbeeld:

8 Tierelierelep...
kijk nu eens wat ik heb.

9 Tiereliereleef...
zo zet ik mijn hoedje scheef.

10 Tierelierelap...
stap voor stap voor stap voor stap.

11 Tierelierelit...
hè, hè, hè, ik zit, ik zit.

12 Tiereliereland...
pak mijn hoedje in de hand.

13 Tierelierelarm...
neem mijn hoedje in de arm.

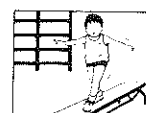
14 Tiereliereluis...
zo breng ik mijn hoedje thuis.

U kunt ook aanvullingen bedenken waarin ruimtelijke begrippen accent krijgen. Bijvoorbeeld: *londer* en *onder*, *lachter* en *achter*, *lont* en *rond*, *loor* en *voor*.

Situatie

Spelles

Speelzaal

Bedoeling

Kennis en beleving van het eigen lichaam (via directe ervaring, waarneming of voorstelling) (1.1).

Kennis en beleving van de positie van het eigen lichaam in de ruimte en van lichaamsdelen onderling (1.2).

Werkvolgorde/actievolvergode (3.3.1).

Materiaal

Een paar kranten.
Tekst liedje.

Organisatie

Stel de kinderen in de kring zodanig op, dat ze voldoende bewegingsvrijheid houden. Dit in verband met het uitvoeren van de opdrachten.

Leerlijn

■ □ Groep 1.
□ □ Groep 2.

Observatie/evaluatie

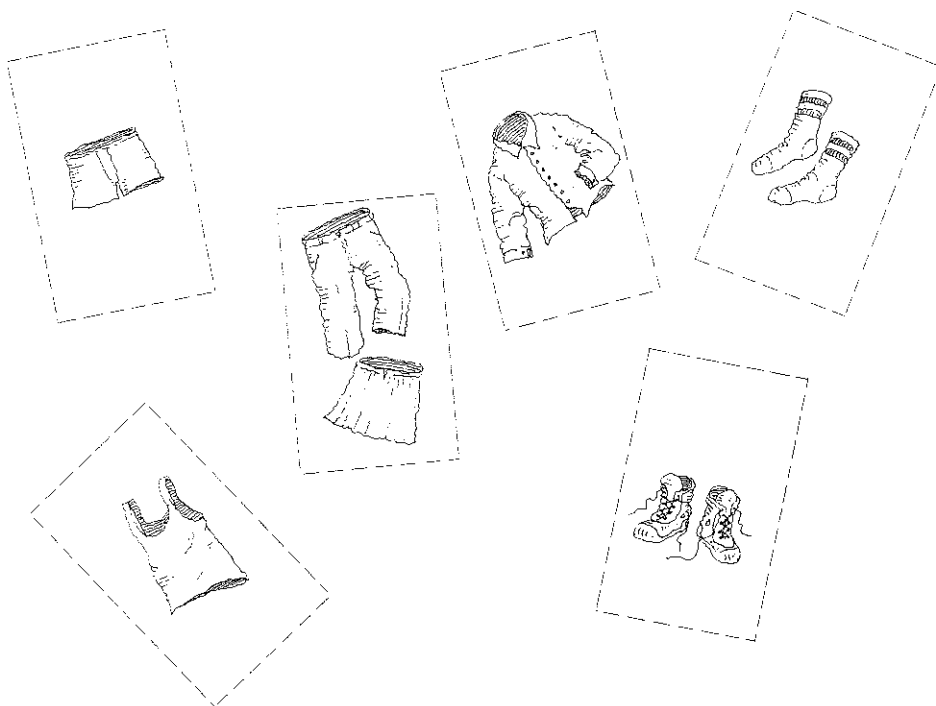
Vallen kinderen op die moeite hebben met de combinatie zeggen (zingen) en uitvoeren? Welke ruimtelijke begrippen kennen de kinderen wel? Welke niet?

Pop gaat op vakantie. Ze is druk bezig spulletjes te verzamelen die ze mee wil nemen. Ze heeft er een lijstje van gemaakt, zodat ze niets vergeet. Op dat lijstje staan: een paar (twee) sokken, vier onderbroeken, vier hemden, twee lange broeken, een trui, een jas en een rok. Zullen we Pop eens helpen?

U leest bovenstaand lijstje voor en de kinderen gaan zo zelfstandig mogelijk alle spullen van de lijst bij elkaar zoeken. Als u dit te moeilijk vindt, kunt u de kinderen doeblad R1 (bij lesidee *Kleertjes aan, kleertjes uit*) als paklijst geven. In dat geval moet u bij de plaatjes nog wel de juiste aantallen aangeven. De kinderen kunnen zichzelf dan controleren door telkens bij het betreffende vakje op de lijst een bolletje in te kleuren. Pas wanneer alles klopt, gaan ze inpakken. Voor de 'koffertjes' kunt u kleine doosjes gebruiken (allemaal hetzelfde formaat) of doosjes laten vouwen. Zo hebben de kinderen ieder een eigen 'koffertje'. U stimuleert hen de koffers heel netjes in te pakken, zodat alles er gemakkelijk in kan. Wanneer u niet over voldoende 'echte' spullen beschikt, laat u afbeeldingen van die spullen volgens het aantal op de paklijst in het koffertje stoppen. De reis kan nu beginnen. Maar..., er is nog één probleem. Pop gaat met al haar vriendjes en vriendinnetjes mee in een bus. In die bus is voor alle koffertjes bij elkaar niet méér ruimte dan het stuk karton dat u op de vloer legt (een schoenendoos is ook heel geschikt). U daagt de kinderen nu uit om te laten zien hoe je de koffertjes handig kunt stapelen. Laat hen maar allerlei manieren uitproberen: platleggen, op de lange zijkant, op de korte zijkant, twee koffers plat en één op de lange zijkant, enzovoort. Misschien lukt het om enkele mogelijkheden op een kaartje of op het bord te tekenen. Dan kunnen de kinderen het nog eens proberen of een keer extra oefenen.

Variatie

De kinderen kunnen ook allerlei stapelactiviteiten met blokken op een stuk karton uitvoeren. U kunt daarvoor kaartjes maken waarop is af te lezen hoe er gestapeld moet worden. Bijvoorbeeld door dit ruimtelijk te tekenen of telkens het aantal blokken in het platte vlak aan te geven.

Situatie

Hoekenwerk

Werkles

Bedoeling

Oplossen van ruimtelijke probleempjes (bouwen, construeren) (2.3.3).

Experimenteren met vlakmaten (4.3.1).

Verzamelingen nauwkeurig vergelijken zonder te tellen (één-éénrelatie) (5.2).

Relateren van cijfers aan hoeveelheden (8.5.3).

Doeblad R1

(zie lesidee *Kleertjes aan, kleertjes uit*).

Doeblad aanpassen conform tekst lesbeschrijving.

Materiaal

Spullen (in veelvoud) volgens de paklijst (zie lesbeschrijving).

Stuk karton of een schoenendoos voor stapelopdracht.

Bij de variatie-activiteit: kaartjes met tekeningen voor stapelopdrachten.

Organisatie

Van tevoren gaat u na of er voor de paklijst van elk kind voldoende spullen aanwezig zijn. Zo niet, pas dan de paklijst aan of laat de kinderen met afbeeldingen uit reclamefolders werken.

Leerlijn

☐ Groep 1.

☒ Groep 2.

Observatie/evaluatie

Kan het groepje overleggen en samenwerken of is iedereen alleen maar bezig zijn/haar eigen koffertje vol te krijgen?

Welke kinderen komen zelfstandig tot stapelactiviteiten? Zien ze de relatie tussen de stapeltekening (ruimtelijk en platte vlak) en de werkelijkheid?

Bladeren van een boom kunnen variëren in kleur, grootte en vorm. Vooral het laten dwarrelen van bladeren spreekt kinderen aan. De kinderen zingen het herfstlied 'Wirrele warrele' en gooien bladeren in de lucht.

Uit: S. van Vaerenbergh, *Pim Pam Peus, tik eens op je neus. Deel 2* (De Garve, Brugge).

Daarbij valt veel te beleven: het volgen van de valbeweging, het kijken naar zo'n 'bladerendek', het afwachten hoe de bladeren terechtkomen. Ook valt er heel wat te rekenen:

De kinderen gooien een handvol bladeren (uit vouwblaadjes geknipt) van twee of drie verschillende kleuren in de lucht. Zodra de bladeren op de grond liggen, worden ze geteld. Hoeveel zijn het er samen? Hoeveel bruine zijn er? Hoeveel gele?

In plaats van hele bladeren gooien de kleuters halve (doorgeknipte) bladeren in de lucht (bijvoorbeeld ronde vouwblaadjes die in grootte verschillen). Ze proberen telkens een passend tweetal te vinden (paarsgewijs ordenen).

Ook kunnen ze bladeren omhooggooien die in vorm variëren (bijvoorbeeld een drietal verschillende vormen op papier tekenen en uitknippen) en die daarna groeperen en tellen.

Tenslotte is een soort kruis- en muntspel mogelijk door de onderkant van de bladeren lichtbruin of donkergroen te kleuren. Hoeveel bladeren liggen met de onderkant naar boven en hoeveel met de bovenkant?

Variatie

Met de halve bladeren is nog een andere activiteit mogelijk: met behulp van een spiegel de ontbrekende kant erbij tekenen. Laat de kleuters ook met echte bladeren werken (appliceren, werpspelletjes, tamponeren, spatten).

Situatie

Kring

Speelzaal

Bedoeling

Experimenteren met lijnmaten (natuurlijk materialen) (4.2.1).
Experimenteren met vlakmaten (4.3.2).
Verzamelingen nauwkeurig vergelijken zonder te tellen (één-éénrelatie) (5.2).
Paarsgewijs ordenen (5.3).
Ontdekken en opzeggen van de telrij (8.1).
Opzeggen van de telrij met aanwijzen (8.2).
Aantal vaststellen (8.4).

Materiaal

Verzameling echte bladeren variërend in vorm en kleur.
Vouwblaadjes variërend in vorm, kleur en grootte.
Schaar, teken- en kleurmateriaal.

Organisatie

Ga bij mooi weer eens naar de speelplaats.
Wanneer u dit lesidee met een grote groep moeilijk vindt, voert u dit idee tijdens de werkles met een tweetal uit.

Jaarkalender

Hoewel de herfst voor de hand ligt, kunnen in het liedje en de activiteit de kleur en daarmee het jaargetijde variëren.

Leerlijn

- ☐ Groep 1.
- ☐ Groep 2.

Observatie/evaluatie

Dit lesidee biedt zeer veel reken-wiskundige observatiemogelijkheden: één-éénverbinding, paarsgewijs ordenen, heel-half (breuken), groeperen (verzamelingen), telrij oefenen en aantal vaststellen. Zijn er kinderen die dit allemaal al beheersen? Vallen grote verschillen op?

Mensen dragen verschillende kleren: donkere, lichte, dunne, mooie en lelijke. Als we nu eens konden toveren, toverden we voor onszelf de mooiste kleren! Vandaag kunnen we dat. Als we de toverspreuk kennen, kunnen we zelfs een heksenjas toveren!

Oze, wiezewoze, wiezewalla, kristalla, kristooo... ze, wiezewoze, wiezewieswieswies.

Uit: Ad Heerkens, *Tarabom* (Samson, Alphen a/d Rijn).

In de kring heeft u een groot stuk behangpapier en een potlood of een stift (uitwasbaar) klaargelegd. Als de heks ongeveer net zo groot is als wij, hoe maken we dan een jas die past? Kinderen bedenken oplossingen:

Op je rug op het papier gaan liggen en je lijf (laten) omtrekken. Naast het papier gaan liggen en met een touw of latje de maat overbrengen.

De bovenkleding uittrekken en die op het papier leggen of gewoon een jas van de kapstok halen en die erop leggen.

De kinderen maken een keuze uit deze oplossingsmogelijkheden en voeren die uit. Op deze manier haalt ieder groepje (drie tot vier kinderen) een heksenjas uit het behangpapier. Per groepje wordt de heksenjas vervolgens 'opgetuigd': naar eigen ontwerp wordt de papieren jas met behulp van de klaargelegde materialen (zie 'Materiaal') tot een echte heksenjas omgetoverd. Een paar afspraken vooraf zijn handig:

Nergens mag je meer papier zien.

Je mag zelf allerlei leuke vormen maken, bijvoorbeeld rondjes of vierkantjes, maar je moet wel zorgen dat alles mooi aan elkaar past.

Wanneer elk groepje de jas heeft volgeplakt, bespreekt u de resultaten:

Zijn er nog plekken waar je het papier kunt zien?

Welke vormen komen veel voor, welke weinig?

Hoe zijn de kleuren verdeeld?

Elk groepje vergeet natuurlijk niet van stroken karton een stok en een echte heksenbezem te maken.

Terwijl de kinderen nog eens duidelijk de toverspreuk laten horen, worden tenslotte alle heksen opgehangen.

Variatie

Op soortgelijke wijze kunnen de kinderen jassen ontwerpen voor bijvoorbeeld een clown, een prins(es), een brandweerman of een fantasiedier.

Situatie

Kring

Werkles

Bedoeling

Kennis en beleving van het eigen lichaam (1.1).

Hanteren van ruimtelijke begrippen (2.3.1).

Ontdekken van en omgaan met relaties tussen elementen in het platte vlak (representeren en lokaliseren) (2.4).

Experimenteren met vlakmaten (natuurlijke maten) (4.3.1).

Materiaal

Grote vellen behangpapier als ondergrond.

Allerlei waardevol restmateriaal: stofjes, lapjes, folie, restjes wol, kralen, watten, touw. Schaar, teken- en plakmiddelen.

Stokken en stroken karton voor de bezem.

Organisatie

U dient op tijd al het materiaal verzameld te hebben.

Wanneer zelfstandig werken nog moeilijk is, start u met één groepje.

Leerlijn

☐ Groep 1.

☒ Groep 2.

Observatie/evaluatie

Komen de kinderen tot variatie in vormen? Tot een patroon?